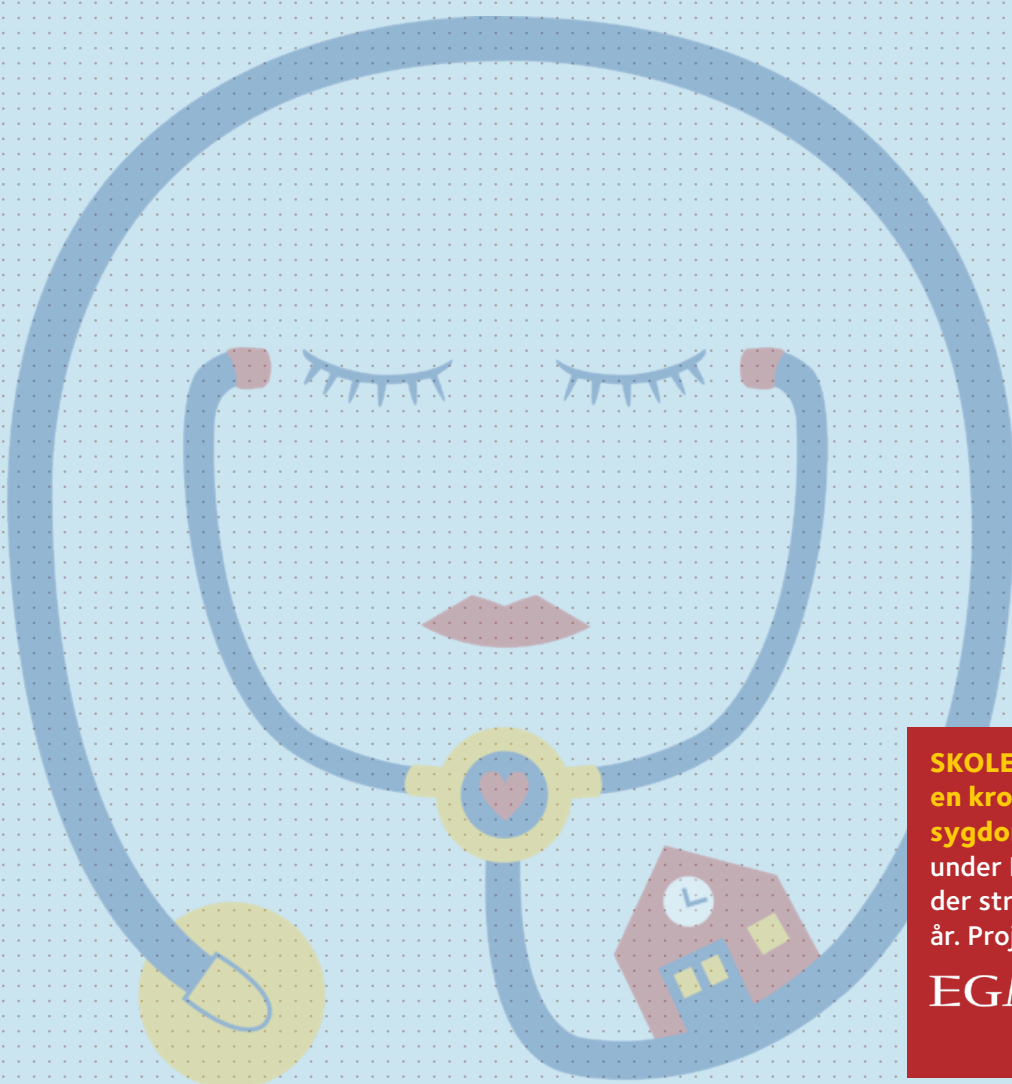

SKOLE FOR MIG

Faglige huller

Høj fraværsprocent og faglige huller går ofte hånd i hånd. Det mærker især børn med langvarige og kroniske sygdomme. I Danmark sikrer en bekendtgørelse børnene ret til ekstra undervisning. Læs her om reglerne for sygeundervisning og supplerende undervisning, og hør børnene og deres forældres bud på, hvordan man bedst tilrettelægger den.

SKOLE FOR MIG – der har en kronisk eller langvarig sygdom er et projekt under Danske Patienter, der strækker sig over fire år. Projektet er støttet af

EGMONT
Fonden

Introduktion

Faglige huller er, når børn efter en eller flere perioder med fravær er bagud i forhold til den læring og undervisning, som resten af klassen har fået. Børn med kroniske og langvarige sygdomme har ofte et højt fravær på grund af sygdomsudbrud, indlæggelser og kontrolbesøg – og faglige huller bliver derfor en direkte konsekvens af deres sygdom.

Den danske grundskole har en vision om, at alle børn skal blive så dygtige, som de har potentiale til. Derfor har børn ret til at modtage sygeundervisning og supplerende undervisning, så de kan indhente det forsømte, hvis de har et højt fravær.

I denne publikation kan du læse om, hvordan reglerne er på området, og hvordan børnene og deres forældre mener, at man bedst tilrettelægger den ekstra undervisning, så det faglige udbytte bliver optimalt.

Publikationen er udarbejdet på baggrund af forskningslitteratur, erfaringer fra et børnepanel samt kvalitative interviews med 27 skolebørn og 13 forældre.

Sammenfatning

Bekendtgørelsen om sygeundervisning er med til at sikre børns ret til at modtage ekstra undervisning, hvis de har fravær, der samlet set overstiger 15 dage. Men det er ikke ligegyldigt, hvordan man tilrettelægger ekstraundervisningen, og som lærer kan man gøre en stor forskel for det enkelte barns faglige og sociale udvikling – for eksempel ved at:

- Sætte tidligt ind med den ekstra indsats, så problemets omfang ikke bliver for uoverskueligt.
- Inddrage barnet i afdækningen af de faglige huller – og i samarbejde med barnet lave en plan for, hvordan hullerne kan blive fyldt ud.
- Bidrage til barnets positive selvfortælling om, at den supplerende undervisning ikke skyldes, at de er dummere end andre elever, men blot finder sted, fordi de har været fraværende og er gået glip af vigtig undervisning.

Med denne publikation ønsker Skole for mig at bidrage med børnenes perspektiver på sygeundervisning og supplerende undervisning. Publikationen kan hjælpe lærere med at tilrettelægge ekstra undervisning på en måde, der imødekommer børnenes behov, så de har mulighed for at udleve deres fulde faglige potentiale på lige fod med deres raske klassekammerater.

Bekendtgørelse om sygeundervisning

I Danmark har vi en bekendtgørelse (BEK nr 694 af 20/06/2014), der sikrer, at børn med sygefravær kan få hjælp fra skolens lærere til at få deres faglige huller fyldt ud. Ifølge bekendtgørelsen skal skolens ledelse tage kontakt til forældrene med henblik på iværksættelse af sygeundervisning, når et barn har været fraværende i 15 dage. Skoleledelsen skal også tage kontakt ved hyppigt kortvarigt fravær på grund af sygdom, og senest når barnet samlet har fraværstimer, som svarer til 15 fulde dage.

Som udgangspunkt foregår sygeundervisningen i barnets hjem, men man kan godt aftale andet, hvis forældrene samtykker. Hvis eleven er i hjemmet, er det skolens ansvar at sørge for, at den nødvendige undervisning iværksættes. Nogle gange vil eleven være på hospitalet eller en anden institution. I de tilfælde skal skolen hente oplysninger om, hvorvidt eleven modtager undervisning.

Der er i Danmark ingen faste regler for, hvor meget sygeundervisning og supplerende undervisning, børnene har ret til. Timetallet kan variere fra nogle få timer om ugen til flere timer om dagen, men bør i alle tilfælde fordeles jævnt over hele ugen. Det er i sidste ende skolens ledelse, der beslutter omfanget af sygeundervisningen. Formålet med sygeundervisningen er at give eleverne de bedste betingelser for at kunne vende tilbage til undervisningen på det klassetrin, de tilhører. Undervisningen skal derfor svare til den undervisning, barnet ville have modtaget i sin skole, og være i overensstemmelse med de læseplaner, der gælder for elevens klasse.

Når en elev genoptager skolegangen efter sygdom, kan der være behov for at etablere supplerende undervisning, som foregår på skolen, når barnet er frisk nok til at være der. Det kræver dog forældrenes samtykke. Hvis der er udsigt til, at barnet også fremadrettet vil have et stort fravær, kan man lave aftaler om løbende supplerende undervisning.

Reglerne for sygeundervisning hviler på alle børns grundlovsfæstede ret og pligt til at modtage undervisning. Derfor kan man ikke vente med at sætte ind, til barnet ikke længere kan følge med.

Sæt tidligt ind

Faglige huller vokser sig hurtigt store, og det er derfor vigtigt at sætte ind tidligt. Kommer indsatsen for sent, er små greb ikke længere tilstrækkeligt. Tidlig indsats kan handle om at sikre, at børnene fra de allerførste fraværsdage har mulighed for at følge med i, hvad der er foregået i timerne. Det kan også handle om, at børnene har brug for hurtig adgang til det undervisningsmateriale, som har været brugt.

Hvis man ikke er i skole mandag og tirsdag, kan man ikke følge med, når man kommer onsdag, med mindre man ved og har forstået, hvad de andre har lavet i ugens første dage. Konsekvensen er, at man ikke lærer noget, selvom man sidder i skolen. Når børnene misser en introduktion til et nyt emne, har de ofte svært ved at følge med – og jo længere tid der går, før hullet bliver lappet, jo større vokser problemet sig.

Børnene fortæller, at der er en del ting, som de godt kan lave på egen hånd, men introduktioner til nye emner kræver en lærer, som forklarer dem tingene mundtligt. Når de ikke ved, hvad læreren og de andre elever taler om, kan de ikke følge med i klassen, og de kan ikke lave lektierne, når de kommer hjem.

“Der kom en ny lærer i klassen, og hun lavede en kasse med Mads’ navn på, hvori klassen indsamlede materialer til ham. Det var bare alt for sent i forløbet til, at det gav mening. Det ville bare have bebyrdet ham yderligere at få materialer ind af døren, som han ikke vidste, hvad han skulle gøre med. Han havde jo på det tidspunkt været væk fra skolen i næsten et år.” – MOR TIL MAD, 14 ÅR

Simple tips, som børnene efterspørger

- At dagens undervisningsmateriale altid er tilgængeligt for elever, som har sygefravær – scan det ind og læg det på intranettet, eller giv eleven en buddy, som kommer forbi med det efter skoletid.
- Mulighed for, at introduktion til nye emner videooptages, så de kan se, hvad deres lærer har forklaret, mens de har været væk.
- Link til videoer på nettet, der introducerer og forklarer emner.

Læg en plan – sammen

Ud over en tidlig indsats er det også nødvendigt med en klar plan for, hvor der er huller, og hvordan de kan blive fyldt ud. Det er vigtigt, at planen bliver lavet af lærer og elev i fællesskab. Når man laver planen, er det værd at huske på, at selvom det ifølge bekendtgørelsen hedder supplerende undervisning, er det for børnene ikke en ekstra undervisning – det er en indhentelse af det forsømte.

“Jeg har haft to år, hvor jeg stort set ikke var i skole. Måske 14 dage på et år. Der fik jeg ekstra undervisning, fordi jeg havde problemer med matematik. Men for mig er det jo ikke ekstra – det er udfyldelse.” – LIVA, 12 ÅR

Nogle børn får udleveret et ark eller bliver henvist til hjemmesider, hvor de for eksempel kan lave ekstramatematik. Men ifølge børnene selv er det ikke det, de har brug for. De har brug for hjælp til at afdække, hvor de har konkrete huller, og en plan for, hvordan de skal udfyldes, så de selv kan følge med i, hvordan deres arbejde skrider frem.

“Hvis man har lagt en fælles plan, og man ved, hvad man skal lære – og hvorfor man skal lære det – så er det nemmere at overskue. Og når man så bagefter kan sætte tjek på planen. Det der tjek, det er så vigtigt!” – CAROLINE, 15 ÅR

Sådan griber du det an

- Læg en plan sammen med barnet, så det er tydeligt, hvor de faglige huller er, og hvornår man arbejder på hvad. Uden den fælles plan kan opgaven med at komme tilbage på sporet virke alt for uoverkommelig – både for lærer og elev.
- Planen skal laves sammen med barnet og være et fælles redskab for barnet og alle de lærere, der hjælper med at fylde de faglige huller.

De andre skal ikke tro, at man er dum

Arbejdet med at udfylde faglige huller er ikke kun en ren faglig opgave. Det er tæt forbundet med børnenes kamp for at skabe sig en ønskværdig identitet på trods af sygdom. Børnene bruger mange kræfter på at få fremstillet deres behov for supplerende undervisning i et lys, som ikke påvirker deres identitet og selvværd negativt. Som lærer kan man gøre en stor forskel ved at støtte barnet i både den faglige og den sociale side af processen.

Det værste ved faglige huller er ifølge børnene selv er, at manglende faglig viden får dem til at føle sig dummere end de andre i klassen. Børnene er derfor sårbare i forhold til, hvordan de selv, lærere og kammerater forstår og forklarer, at de skal have supplerende undervisning. Nogle børn ønsker, at den supplerende undervisning skal ligge på tidspunkter, hvor de andre elever ikke opdager det. Andre ønsker, at læreren siger det højt i klassen og åbent forklarer den legitime årsag – at det er fordi man mangler at indhente undervisning på grund af fravær.

Uanset om klassekammeraterne ved, at man modtager supplerende undervisning eller ej, er det vigtigste for børnene, at de andre elever ikke tror, at man er dårligere begavet – de skal forstå, at der er en (god) grund til, at man er bagud.

”Man føler sig presset til at være ligeså god som de andre. Men jeg har jo været væk to år. Det er meget ubehageligt at være så langt bagud. Nu er jeg blevet lidt ældre, så jeg ved godt, at jeg ikke er dum. Men dengang vidste jeg det ikke. Jeg vidste ikke, at det ikke var min skyld på den måde. At sidde der som en lille pige og føle sig dum – det er ikke sundt for et barn at sidde alene og tænke sådan nogle tanker om sig selv.” – LIVA, 12 ÅR

Det skal du huske

- Støt barnet i at få forklaret omverdenen, hvorfor det skal have supplerende undervisning.
- Hjælp barnet med en god begrundelse, som støtter det i at skabe sig en ønskværdig identitet.
- Støt barnet i ikke at tænke sig selv som dum.

Tidspunktet skal være rigtigt

Det er en kunst at finde det rigtige tidspunkt for den supplerende undervisning. Den skal på en og samme gang lægges på et tidspunkt, hvor barnet endnu orker det, men også hvor barnet ikke bliver taget ud af den almindelige undervisning. Tager man barnet ud af den almindelige undervisning, ryger det endnu en gang ud af det faglige fællesskab.

Børn har stærke meninger om, hvornår det er bedst for dem. Nogle foreslår, at den supplerende undervisning foregår i UU-timerne eller i lektiecaféen. Andre foreslår idrætstimerne, som de sjældent kan deltage i alligevel. Samlet peger de på, at de selv vil med på råd, når det besluttes.

”Nu er mine dage jo blevet længere, og der er lektiecafé. Hvis ekstraundervisning er efter skole, så kan man virkelig ikke være der, fordi man er alt for træt. Men hvis der er lektiecafé, så kunne man måske blande ekstraundervisningen ind i lektiecaféen.”

– CAROLINE, 15 ÅR

Tag barnet med på råd

- Inddrag barnet, når det skal besluttes, hvornår den supplerende undervisning skal foregå.

Løbende dialog med forældrene

Det er vigtigt for forældrene, at de har en løbende dialog og opfølgning med klassens lærere. Ofte er forældrene konstant på arbejde for at få familielivet til at hænge sammen, når deres barn er ramt af sygdom. Mange forældre vil gerne hjælpe til, men har ikke overskud og føler sig ikke rustet til at undervise deres barn hjemme. De fleste forældre pointerer, at de ikke som forældre skal ind og agere lærere, men de vil gerne have et tættere samarbejde med skolen, så de bedre kan støtte op.

”Jeg savner en dialog med læreren, så vi kan samarbejde om, hvordan vi bedst får min søn videre. Det er nødvendigt, at vi løbende snakker sammen om, hvad han har svært ved lige nu, og i hvilke fag jeg skal være ekstra støttende. Jeg skal nok holde øje med, at han laver sine ting, men jeg skal ikke også være lærer.” – MOR TIL EMIL, 12 ÅR

Forældrene sætter stor pris på lærernes forståelse af elevens udfordringer med faglige huller – men de vil også gerne vide, hvor de selv kan bidrage. Derfor er det vigtigt, at skolen og lærerne er proaktive i dialogen med forældrene – også omkring det faglige. Hvis forældrene skal hjælpe med at støtte deres barn fagligt, kræver det et tæt samarbejde med skolen, så forældrene hele tiden er opdaterede på, hvad der er brugt af materialer i klassen, hvor klassen er kommet til i undervisningen, og hvilket niveau eleverne forventes at være på.

Brug forældrene

- Proaktivt og tæt forældresamarbejde giver bedre muligheder for at undgå – og udbedre – faglige huller.

Formen kan være forskellig

Børn og forældre er meget åbne over for alternative supplementer til den klassiske enkeltmandsundervisning på skolen eller i hjemmet, når barnet skal indhente det forsømte. De peger blandt andet på muligheden for brug af webkamera i klassen, virtuelle klasserum, at samle flere børn med samme behov til supplerende undervisning og videodatabaser med lærere, der mundtligt introducerer nye emner. Den åbenhed kan gribes lokalt på skolerne. Det afgørende er ikke formen, men muligheden for at deltage i det faglige fællesskab og få udfyldt faglige huller, inden hullerne vokser sig for store.

Overvej alternative løsninger

- Brug webkamera til børn, som er meget hjemme på grund af sygdom.
- Optag vigtige dele af undervisningen, så fraværende kan se det. Husk, at de virtuelle fællesskaber også giver mulighed for at deltage forskudt i tid.
- Lad børn, som er hjemme på grund af sygdom, deltage i gruppearbejde. De kan ofte være med på Skype og på chat.

Kilder

Interview med 27 børn i alderen 10-16 samt 13 forældre.

Et børnepanel på Sjælland. Børnepanelet har arbejdet med problemstillingen i to workshops i foråret 2015 og har læst publikationen igennem. Tak til Silas, Caroline, Johanne, Liva, Laura og Cecilie.

Litteratur

Charron-Prochownik, Denise (2002). Special Needs of the Chronically Ill Child During Middle Childhood: Application of a Stress-Coping Paradigm. *Journal of Pediatric Nursing* 17(6):407-413

Gertz, Svend Erik (2015). *Folkeskoleloven med kommentarer* 16. udgave.

Kirk, Susan (2010). How children and young people construct and negotiate living with medical technology. *Social Science & Medicine* 71:1796-1803

SKOLE FOR MIG
- der har en kronisk eller langvarig sygdom

EGMONT
Fonden

www.skoleformig.dk

DANSKE PATIENTER

Kompagnistræde 22, 1
1208 København K
Telefon: 33 41 47 60
info@danskepatienter.dk
www.danskepatienter.dk